

Pospíšil, Ivo

Danuše Kšicová jako rusistka

Новая русистика. 2017, vol. 10, iss. 1, pp. 107-110

ISSN 1803-4950 (print); ISSN 2336-4564 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/136647>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Danuše Kšicová jako rusistka

Dne 31. ledna 2017 zesnula po delší nemoci emeritní profesorka Masarykovy univerzity Danuše Kšicová (nar. 1932), doktorka věd o umění, emeritní členka Vědecké rady Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, členka Literárněvědné společnosti ČR, Slavistické společnosti Franka Wollmana, vedoucí zájmového sdružení *Ars comparationis*, členka International Association of Word and Image Studies, předsedkyně a členka vědeckých komisí a grémií, hostující profesorka řady zahraničních univerzit, nositelka zlaté medaile Masarykovy univerzity a řady dalších vědeckých i pedagogických ocenění. Odešla na věčnost v pozhnaném věku nedožitých osmdesáti pěti let, ale přesto předčasně, neboť byla až do svého onemocnění plna sil, energie a kreativity; odešla v době, kdy ještě mohla mnohé vykonat, pracovala doslova do posledního dechu, stále vedle svých blízkých, uprostřed práce a milovaných studentů. Současně však svůj život naplnila vrchovatou měrou a byl to život bohatý, byť často nelehký. Dívám se ve chvíli koncipování tohoto článku-nekrologu na návrh, který jsem kdysi podal k udělení zlaté medaile Masarykovy univerzity: ta činnost je tak bohatá, že rusistická aktivita, kterou začínala a jíž se do konce svých dní plně věnovala, se postupně stala součástí jejích širších zájmů, byť nejdůležitější jsou ty, v nichž rusistika transcenduje do stále větší šíře a hloubky. Celou svou vě-

deckou a pedagogickou dráhu spojovala s brněnskou univerzitou, s Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně, jak se tato univerzita jmenovala postupně do roku 1990, kdy se vrátila k svému původnímu názvu. Začínala jako asistentka roku 1956 a pracovala na rusistických katedrách, jež nesly v průběhu dějin různé názvy. Jako žačka prof. Franka Wollmana nemohla minout komparatistiku, která se stala východiskem i cílem její badatelské činnosti: rusistiku vždy spojovala s česko-ruskými vztahy a to se potom promítlo do prací, v nichž volně překračovala hranice krásné literatury směrem k jiným druhům umění, zejména výtvarnému a hudebnímu. Na Masarykově univerzitě také získala všechny tituly a hodnosti vědecké a vědecko-pedagogické (v roce 1956 titul promovány pedagog v oborech ruština a čeština, promovanou filoložkou v oboru rusistika se stala roku 1960, kandidátkou věd o umění 1970, docentkou 1992, doktorkou věd 1991 a profesorkou v roce 1995 pro obor dějiny ruské literatury).

V pedagogické činnosti se věnovala zejména ruské klasické literatuře, uměleckému překladu, česko-ruským vztahům a srovnávání různých druhů umění. Organicky spojovala genologický zájem s literární komparatistikou, vlastně od konce 50. let 20. století spolupracovala s jediným evropským genologickým časopisem *Zagadnienia rodzajów literackich*. Ve vědecké oblasti to byly poetika ruské literatury, ruská literatura v evropském kontextu, ruská literatura a umění, interdisciplinární (generální) komparatis-

tika, česko-ruské vztahy v oblasti literatury a výtvarného umění a translologie, to vše především na ruském materiálu. Co je však nejpozoruhodnější a není to běžné: prof. Danuše Kšicová sama psala krásnou literaturu a překládala, takže se zařadila k nepočetné skupině literárních vědců, kteří sami krásnou literaturu kultivují, a to na velmi dobré úrovni. Také v tom se projevoval její cit pro umění, jenž zúročila i ve svých literárněhistorických a literárněteoretických pracích. V posledním období života se zabývala žánrem cestopisu a také zde mohla vycházet ze své celoživotní praxe: procestovala podstatnou část světa jako vědkyně, ale také skvěle fyzicky vybavená turistka, shromáždila o tom značnou dokumentaci a dokázala o tom poutavě psát a vyprávět.

V čele její monografické řady stojí trojice knih povýtce rusistických. První je *Ruská poezie v interpretaci Františka Táborského* [KŠICOVÁ 1979], kde je dílo F. Táborského začleněno do širších souvislostí českého překladu a kritiky, je zmapována recepce ruské poezie od poloviny 19. do poloviny 20. století a zvláštní pozornost je věnována poetice uměleckého překladu. Druhou je *Poéma za romantismu a novoromantismu. Rusko-české paralely* [KŠICOVÁ 1983]. Žánr ruské a české poémy je tu sledován v širších evropských souvislostech. Z hlediska generální komparistiky je věnována pozornost i srovnání s jinými disciplínami: s filozofií, výtvarným uměním a hudbou. Analyzována je i poetika rané avantgardy v porovnání s romantickými prameny.

Vynikající a vpravdě novátorskou knihou je *Secese. Slovo a tvar* [KŠICOVÁ 1998]. Málokdy se podaří propojit čtivost s akademickou akribií, kvalitní literární styl s obrazovými přílohami v tak harmonický celek. Průkopnickou prací je i edice, překlad a komentář k eseji K. D. Balmonta [BALMONT 2001]. Konstantin Balmont (1867–1942) byl jedním z nejvýznamnějších představitelů ruského symbolismu a impresionismu. Byl polyglotem, a byl tak přímo předurčen k překládání (mj. z němčiny, francouzštiny, španělštiny, angličtiny, ale také z polštiny a z češtiny). Z jeho překladů z české literatury vyšly ukázky v pražském ruském emigrantském časopise *Volja Rossii* (1927) a *Vybrané verše Jaroslava Vrchlického* (1928). Je tedy svazek, který našla Irena Camutaliová v pozůstalosti českého politika a rusofila Karla Kramáře, konečně celistvým projevem Balmontova zájmu o českou literaturu. Nyní vychází toto dílo také v ruštině [LJUBOMUDROV 2016] s jejími statími o českých překladech Balmonta. V projektu edice dramatických textů v ruském originále, a to dvou představitelů ruského symbolismu Konstantina Balmonta a Valerije Brjusova, spojila jubilentka své síly s brněnským teatrologem, svým žákem (později tragicky zesnulým) P. Kleinem [KLEIN, KŠICOVÁ 2001].

D. Kšicová postupně rozšiřovala a prohlubovala svá srovnávací a žánrová studia, ale významně se podílela na organizaci vědeckého života a na stycích české a brněnské slavistiky se zahraničními

pracovišti. Novým vrcholem jejího díla je monografie o moderně a avantgardě, opět v porovnávacím plánu rusko-českém (*Od moderny k avantgardě: rusko-české paralely* [KŠICOVÁ 2007]) a poté zevrubná práce o cestopisu (*Cesty do Svaté země XII.–XX. století: mýty a realita v ruských a českých cestopisech* [KŠICOVÁ 2013]).

D. Kšicová se systematicky zabývala ruským romantismem, novoromantismem a později symbolismem: vydávala ruská symbolistická díla, spojujíc tento zájem s dramatickou tvorbou, jež sama také překládala (její překlad dramatu D. S. Merežkovského *Smrt Pavla I.* scénicky realizovaný v Městském divadle v Brně byl po právu oceněn).

Nikoli na posledním místě je její práce editorská. Týká se jednak beletrie (podílela se na vydání svazku poezie M. J. Lermontova *Stesk rozumu* [LERMONTOV 1976]), vydávala ruskou poezii přelomu 19. a 20. století, ruskou modernu a ruskou poezii 20. století, na nichž spolupracovala s různými rusisty, editovala nebo koeditovala několik svazků série *Litteraria Humanitas*¹, na některých jsem měl možnost s ní spolupracovat.

Podstatným přínosem Danuše Kšicové k rusistickým bádáním bylo tedy několik: 1) srovnávací česko-ruský výzkum přesahující k evropskému a světovému kontextu a často k jiným dru-

hům umění (tyto práce také souvisely s jejím aktivním členstvím v již zmíněné International Association of Word and Image Studies); 2) poetika literárních žánrů; 3) poetika ruského dramatu a divadla.

Tyto okruhy jsou doloženy nejen monografickými publikacemi, edicemi, ale také stovkami studií publikovaných v českých i jiných časopisech v různých zemích světa. To, že prof. Danuše Kšicová významně zasáhla do zkoumání východoslovanských literatur jako takových, zejména ukrajinistiky [KŠICOVÁ 2014], a to také koeditováním memoárů souvisejících s rodinou jejího druhého manžela Evžena Petrova (*Rodinná kronika volyňských Čechů* [KŠICOVÁ, VACULÍK 2006]), zůstává už za hranicemi našeho tematického vymezení.

Ivo Pospíšil

Literatura:

- BALMONT, K. D. (2001): *Duše Českých zemí ve slovech a činech*. Překlad Danuše Kšicová. Brno.
- DOHNAL, J., KŠICOVÁ, D., POSPÍŠIL, I. (eds) (2006): *Litteraria humanitas. 14. Problémy poetiky*. Brno.
- KLEIN, P., KŠICOVÁ, D. (eds) (2001): *Dramatika ruského symbolismu: hry v originále. I., Konstantin Balmont, Valerij Brjusov*. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (1979): *Ruská poezie v interpretaci Františka Táborského: z dějin česko-ruských vztahů*. Brno.

1 [KŠICOVÁ 1991; KŠICOVÁ, MIKULÁŠEK 1993; MIKULÁŠEK 1996; KŠICOVÁ, POSPÍŠIL 1998; KŠICOVÁ, POSPÍŠIL 2003; DOHNAL, KŠICOVÁ, POSPÍŠIL 2006]

- KŠICOVÁ, D. (1983): *Poéma za romantismu a novoromantismu: rusko-české paralely*. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (ed.) (1991): *Litteraria humanitas: genologické studie*. 1. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (1998): *Secese: slovo a tvar*. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (2007): *Od moderny k avantgardě: rusko-české paralely*. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (2013): *Cesty do Svaté země: XII.–XX. století: mýty a realita v ruských a českých cestopisech*. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (2014): *Z dějin ukrajinské kultury: umění – divadlo – hudba*. Brno.
- KŠICOVÁ, D., MIKULÁŠEK, M. (eds) (1993): *Litteraria humanitas: genologické studie*. 2. *K počtě profesora Franka Wollmana*. Brno.
- KŠICOVÁ, D., POSPÍŠIL, I. (eds) (1998): *Litteraria humanitas*. 6. *Alexandr Veselevskij a dnešek: (materiály konference konané ve dnech 22.–24. 10. 1996)*. Brno.
- KŠICOVÁ, D., POSPÍŠIL, I. (eds) (2003): *Litteraria humanitas*. 12. *Moderna – avantgarda – postmoderna*. Brno.
- KŠICOVÁ, D., VACULÍK, J. (eds) (2006): *Rodinná kronika volyňských Čechů*. Brno.
- LERMONTOV, M. Ju. (1976): *Stesk rozumu*. Praha.
- LJUBOMUDROV, A. M. (ed.) (2016): *Nesobrannoje i zabytoje. Iz tvorčeskogo nasledija. V 2-ch tt. T. 2. «Čerču rasskaz ja...»: Proza. Duša Čechii v slove i dele*. Sankt-Petereburg.
- MIKULÁŠEK, M. (eds) (1996): *Litteraria humanitas. Roman Jakobson*. 4. Brno.

Slavistická konference v Kielu

Ve dnech 21.–22. dubna 2017 se na Institutu slavistiky Univerzity Christiana Albrechta¹ (dále CAU) v německém Kielu uskutečnil již XII. ročník mezinárodní konference pro mladé slavisty *Junge Slavistik im Dialog*. Během dvou dnů tak v hlavním městě Šlesvicko-Holštýnska živě diskutovalo 36 pregraduálních studentů, doktorandů, ale i mladých vědeckých pracovníků z Česka (Brno, Olomouc, Praha), Polska (Krakov, Poznaň, Varšava), Ruska (Irkutsk, Moskva), Švýcarska (Bern, Zürich a Bazilej) a také z domácího Německa (Bamberg, Berlín, Greifswald, Gießen, Hamburg, Kiel, Passau, Postupim). Z České republiky přijeli doktorandi z Masarykovy univerzity, Univerzity Karlovy a Univerzity Palackého v Olomouci.

Konferenci slavnostně zahájil úvodním slovem vedoucí Institutu slavistiky CAU, profesor Norbert Nübler, mj. vystudovaný bohemista. V plenárním zasedání zazněla literárněvědná vystoupení. Pavel Varga se věnoval obrazu Ruska v rané tvorbě Thomase Manna (*Smrt v Benátkách* a *Tonio Kröger*). Důkazem, že současná německá literatura má interkulturní charakter a častokrát se v ní objevují přesahy do jiných národních literatur, byl příspěvek Iriny Beridze hledající společná místa v románech ruských emigrantů žijících v Německu (Olga Grjasnowa, Vladimir Vertlib, Katja

1 Institut für Slavistik, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel.